

Seadus ja Kohus.

Õigusteadline ajakiri.

II aastakäik.

1910.

Seadus ja Kohus.

Õigusteadline ajakiri.

Tegelik toimetaja **M. Pung.**

Kirjade adress: С.-Петербургъ, Мъщанская ул. № 4, кв. 7.

№ 1-2.

Januar ja Webruar 1910 a.

№ 1-2.

Wee-seadus

ehk

Seadus, kuidas kraawi ja muid weelaste-ehitust kuivatamise, uisutamise ja kastmise otstarbel wõeraft maast läbi juhtida.

(Maamajanduse Seadus 1903 a. väljanne.)

236. Kubermangudes, mis üleüldiselt alusel walitsetakse, ainult osa Tauria kubermangu ja Krimmi poolsaarel, Liitwi, Gesti- ja Kuramaa, kasakate maad, Astrahani ja Drenburi kubermangud eraldatud, on lubatud kraawi ja muid weelaste-ehitust kuivatamise, uisutamise ja kastmise otstarbeks wõeraft maast — kui maade omanikud sellega nõus ei ole — järgneiwates paragrahwides tähendatud eeldustel ja korras läbi juhtida.

237. Nii kalda-äärsete kui ka kaldatelt eemal seiswate maade omanikud wõiwad paluda, et neil lubatud oleks oma maa kuivatamiseks wõeraft maast weelaste-ehitust läbi juhtida.

238. Kalda-äärsete maade omanikud wõiwad § 237. nimetatud ehituste wõeraft maast läbijuhumist ka siis uisutamise wõi kastmise otstarbel paluda, kui wõera maa tarwitamist nõuwad: 1) maa ribade wahestikkus ja 2) kui maakoha omanduste pärast tarwis on wett kõrgemale juhtida, kui kalda-äärjed maad seda on.

239. Weelaske-ehituste wõera maaft läbi juhtimiseks luba andmise puhul pandakse rõhku selle peale, kui palju kawatsesaw ettewõte kohalikule maanurgale kasulik tõotab olla ja mil mõedul ta täidejaadetaw on, ja kas ta mitte laewasõidule, parwetamisele, kalapüügile jne. ning teistele maaomanikkudele kahjulik ei ole.

240. On mitu palwet selle kohta awaldatud, et ühest ja sellefamast weekogust lubatud oleks wett lasta, siis pannakse sarnaste foowi awalduste otjustamisel rõhku selle peale, kui palju iga ühele wõib wett tarwitada lubada, selle juures kõikide weetarwidust üleüldijeks mõdedupunks wõttes.

241. Si lubata wõerast maaft wett läbi juhtida: 1) weekogudesse, millede kaldad täiesti ühe omaniku piirides on, 2) weekogudesse, millel küllalt ärajooksu ei ole ja 3) kunstlikkudesse weekogudesse, mis mitte jookswa wee äärde ei ole ehitatud.

242. Si lubata kraawijä ja teisi weelaske-ehitusi maadest läbi juhtida, mis talu õuemaaks (усадёбная осыдлость) on wõetud, niisama ka sealt, kus talud, ehitused, õued, aiad, pargid, juurewiljaaiad peal on, wõi jälle koplite ja karja jootmise kohtade kaudu, kui aga nende omanik ise selleks wabatahtlijelt luba ei anna.

243. Kalda-äärsete maade omanikkudele, kes neid niisutada wõi kasta tahawad, wõib lubada wõera kalda wastu sulgu wõi muud weepaisutamise abinõu ehitada.

244. Kui lubatakse maa kuivatamiseks wett wõerastesse weekogudesse, millede wee äralangemise wõimalus küllalt tõendatud on, maha lasta, wõib ettewõtjale sel otstarbel weekogude pinna mahalaaskamiseks luba anda isegi paisujä, mis weejõuga töötamise otsarbeks ehitatud, enese kulul alandada.

245. Kraawide wõerast maaft läbijuhtimise puhul tuleb neid nii sihtida, et nad omanikule kõige wähem kahju sünnitaksiwad.

246. Kraawide wõi muude weelaske-ettewõtete ja nende korraspidamise töödeks tarwilik oja maad antakse selle maatüki omanikule, kes neid töösi ettewõtab, ajutijelt wõi jäädawalt pidada.

247. Kui kalda-äärne omanik wõera kalda wastu paisu, sulu wõi mõne muu weetõkke (§ 243) ehitab, siis ei lange sunnitudandamise alla mitte ainult see maaosa, mis weepaisutamise ehituste alla tarwis läheb, waid ka kõik see, mis paisutatud weji ära katab.

248. Omanikul, kelle käest üks oja maad kas ajutijelt wõi jäädawalt tahetakse weelaske-ettewõtete tarwis (§ 246 ja 247) ära

wõderandada, on õigus nõuda, et kõik tema päralt olew maa ära wõderandataks, kui jeda ülejäanud oja pidada tal kasuta on.

249. Maade ja nendega ühes ka külwi, istanduste jne. eest, mis § 246 ja 247 põhjal wõderandatakse, ja ülepea kahju ja kaotuste eest, mis ettewõtte tekitab, määratakse kohalise hindamise järel õiglasi tasi.

250. Ettewõteteks tarwilikkude maade (§ 249) eest maksetaw tasi määratakse aasta-maksude näol. Iseäralistel tähtjatel juhustel, kui jeda maaomanik palub, võib ka korraga wäljamaksetawat tasi määrata.

251. Kui pooled wabatahtliselt weelaske-ettewõtete tarwis kuluwa maa hinna asjus ei suuda kokku leppida, siis määratakse see tasi järgmiste eeskirjade järel: 1) kui tarwitataw maa kasu toob, siis määratakse aastane maks ajutise wõi jäädawa tarwitamise eest, niisama ka korraga wäljamaksetaw tasi ajutise maa tarwitamise eest, selle keskmise kasu suuruses, mis arawõtetud maatükk wiimase wiie aasta jooksul enne hindamist annud, kuna korraga maksetaw tasi jäädawa (ilma tähtajata) tarwitamise eest eeltähendatud keskmise kasu wiieprotsentilises kapitaliserimises kujuneb; 2) kui tarwitawatest maadest wiimasel aastal juuremat kasu on saadud, kui eeltähendatud (p. 1.) keskmine kasu on, ja kui selle põhjus mitte juhusline ei ole, siis võib tasi aluseks ka niisugust wiimast sissetulekut wõtta; 3) maaomanikkude poolt antud teateid ja maa sissetuleku aruandeid võib järel uurida; 4) tasi ei pea mitte ainult tarwitawate maade sissetulekut ära katma, waid kõike jeda, mille wõrra omaniku sissetulek selle tagajärjel ülepea väheneb ja 5) nende maade wõderandamisel puhul, mis sugugi sissetulekut ei anna, wõetakse tasi aluseks maa wäärtus, mis kohalikkude hindade ja maa iseäralduste järel määratakse, ja aastaseks tasiuks arwatakse kuus protsenti sellest hinnast.

252. Alastamaksi (§ 250) tasutakse ikka aasta ette.

253. See maa omanik, kelle ettewõttel wõera maa kaudu kraawid wõi muud weelaske-ehitused on läbi juhitud, peab neid korrast pidama, sildast üle kraawide igal pool ehitama, kus wiimased teedeist ja karjarajadest läbi käiwad, ja kus see maa wõderandamise puhul tarwilikuks tunnistati, kuna ta aga weelaske puhul aegsast selle wastu peab abinõust otsima, et wõeras maa üle ei oleks ujutatud wõi ei sootuneks (jooks ei muutuks), et kaldad ära ei oleks ubutud,

paisud läbi ei jookseks, et jõed, ojad ja järved, kuhu wesi maha on lastud, täis ei oleks ujutatud ja kraawid ära ei ummistaks.

254. Kui kraawid, jõllad, paisud ja muud ehitused, mis wõera maa peal olemas, korratud on, siis teeb kohalik politsei selle kohta protokolli, mis weelasketteewõtte omanikule (§ 253) kätte saadetakse, kuna talle ühtlasi tähtaeg selleks määratakse, et puudused ära parandada. Kui määratud tähtajaks parandused tegemata jääwad, siis antakse maaomanikule õigus parandusi oma kulul korda saata, kuna ta kulud wõib kohtuteel korratu etteewõtja käest tagasi nõuda. Kui ehituste korratus filmapaistwa hädaohuna ähwardab, siis on maaomanikul õigus wiibimata ja ilma esialgse etteteatamata korratuste parandamise kallale ehituste omaniku kulul asuda.

255. Omanikule, kelle maast wõeras kuivatamise kraaw on läbi juhitud, jääb õigus: 1) sealt wett kõiksugu otstarbetel wõtta ja kõrwale juhtida, kui aga selle tagajärjel kraaw rikkumata jääb ja weejooksu ei takistata ja 2) wett sinna kraawi maha lasta, mis aga talle kohustuse sünnitab, kraawi ehituse ja korrapidamise kuldest osa wõtta. Kraawid, mille kaudu niisutamiseft ülejäanud wesi ära lastakse, on selle poolest maa-kuivatamise kraawidega ühtlasel järjel.

256. Maaomanikkude õiguste kitsendus, mis kraawide ja muu weelaskettehituste (§ 246 ja 247) tarwis on maksma pandud, lõppeb: 1) kui etteewõtte omanik neid enam ei tarwita ja selle tagajärjel ennaft neist lahti ütleb; 2) kui sarnased ehitused, korratuse pärast wõi muul põhjusel, mis nende ehitajaft ära oleneb, kolme aasta jooksul järgimööda tarwitamata on jäänud ja 3) kui nende tarwitamiseks määratud aeg mööda jõuab.

257. Peale § 256 tähendatud põhjuste wõib omanik, neid kitsendusi, mis weelaskettehituste tarwis tema omanduse peale pandud, ka kohtu otsuse abil lasta lõpetatuteks tunnistada, kui ta kohtus selgeks teeb, et tema maast läbi juhitud ehituste puudused niisugused on, mille kaotamine wõimatu on.

258. Neil juhustel, mis § 256. ja 257. on tähendatud, on weelaskettehituste etteewõtja kohustatud maaomaniku nõudel kõik, mis maa tarwitamist wõiks takistada, ja mis tema etteewõttega ühenduses on, kõrwale toimetama.

259. Weelaskettehituste etteewõtja wastutab kohtus selle eest, mis ta etteewõtte kahju on sünnitanud.

260. Kuivatamise, niisutamise ja kastmise otstarbel ehitatawate weelaske-ettewõtete lubasaamise palwete läbiwaatamiseks, kui ettewõte wõderast maast tuleb läbi juhtida ja kui maaomanikud selleks wabatahtlikult nõusse ei heida, ajutatakse kreisi- ja kubermangu-komisjonid.

261. (See paragrahw käib Sise-Wenemaa kreisi-komisjonide korralduse kohta, kuid Balti kubermangude tarwis kawatseb walitsus uut korraldust luua, selle kohta leidub täielikumat allpool awaldatud seaduse-eelõndus).

262. (Käib Sise-Wenemaa kubermangu-komisjonide kohta; wõib sedajama tähendada, mis eelpool kreisi-komisjonide kohta üteldud).

263. Kreisi- ja kubermangu-komisjonid kutsumwad tarbekorral nende eesistujaid kokku. Komisjonide asjaajamine antakse kreisi ja kubermangu semstwo-walitsuste kantseleide hooleks.

T ä h e n d u s. Seal, kus semstwo-ajutusel weel maksma ei ole pandud, on kreisi- ja kubermangu-komisjonide asjaajamine komisjonide eesistujate kantseleide hooleks antud.

264. Seluurimisteks, mis selleks tarwilised on, et wõera maa kaudu kraawid ja muud weelaske-ettewõtteid juhtida, annab luba kreisi-isprawnik (ülem) neil eelõndetel, millega maaomanik lepid. Ettewõtja käest wõib, maa omaniku nõudel, nende kulude katmiseks, mis ta oma eeltõõdega wõib jünnitada, kindlustuse siisjemaksmist nõuda. Kui maaomanik ja ehitaja ettewalmistamise tööde eelõndete asjus, niisama ka kindlustuse suuruse ja wiisi kohta ei suuda oma wahel kokku leppida, siis otjustab kreisi-komisjon need küsimused lõpulikult (§ 260.).

265. Kraawide ja muude weelaske-ettewõtete wõderast maast läbi juhtimiseks luba saamise palwekiri antakse kreisi-komisjoni eesistuja nimel komisjoni. Palwekirjas peab teada antud olema: ettewõtte eesmärk ja piirid, tarwitatawa wee mõdet, ettewõtte kordajamise wiis, temast oodataw kasu, wõera maa suurus, mis ajutiselt wõi jäädawalt tarwis läheb, ja kõik need isikud, kelle õigusi ettewõtte puundutab. Palwekirjale tuleb tööplaan ja maakoha loodimise-teated juurde lijata.

266. Tahab keegi wett wõera maa kaudu maha lasta wõi wõderastesse weekogudesse juhtida, siis peab ta ühes palwekirjaga ka tõendused ette panema, et tema kuivatamise, niisutamise ja kastmise ettewõtet kudagi ei suuda otstarbe kohaselt teiõiti korda jaata, kui just kawatsetud sihil; et wee mahalaskmine ei wõi maad üle nõjutada

ja footada, ära uhtuda, paisuși ära purustada ja wöeraid kuuwatamise ettevõtteid ära rikkuda ja ülepea kellegile niisugust kahju sünnitada, mis wõimalik ei ole ära tajuda, ja et ainult jeda wett, mis majapidamise tarwidustest ja weejõul töötavatest ettevõtetest üle jääb, tahetakse kõrwale juhtida; tahetakse aga paisu wõera kaldani wiia, siis peab ettevõtja tõendama, et ta ilma just teatava kohta peale weekogu tekitamata wõi ilma weepinna tõstmiseta ei wõi kawatsetud ehitust lõpule wiia, niisama peab ta jeda tõendama, et weepinna tõstmise tagajärjeks ei wõi wõera maa sootunemine olla.

267. Kreisi-komisjoni käjul kuulutatakse iga komisjonile teatatud ettevõtte üle, mitte hiljem kui kolm kuud enne selle ettevõtte esimest arutamist komisjonis, kolm korda kohalikus kubermangu ametlikus ajalehes ettevõtja kuulul, kuna aga neile, kelle diguși kawatsetaw ettevõtte otsekohe puudutab, pärast esimest kuulutust kohe ka sellest teade ära kirjana kätte jaadetakse. Seluimetatud ära kirjad naelutatakse ka kreisi politsei ja waldade walitsustes nähtawale kohale; kreisi-komisjoni kantseleis näidatakse ka neile, kel asjaga ühendust on, kõiki teateid, tööplaanisi ja kohta loodimise aruandeid, mis ettevõtja § 265. täitmiseks komisjonile ära annud.

268. Kui kawatsetaw ettevõtte kroonu, keisrisuguwõja, linna ja muud mitte-eramaid puudutab, siis annab kreisi-komisjoni eesistuja jisseantud lubapalwest kohe ka neile asutustele, kelle pärast eelnimetatud maad on, teada, et need wõikšiwad selle asja diendamiseks oma asemikka nimetada.

269. Ettevõttest huiwatatud isikud ja asutused (§ 267. ja 268.) wõiwad komisjonile kogu asja diendamise ajal kuni lõpuotsuse tegemiseni oma kasude kaitseks wastulauseid (возражения) awaldada, kes aga jeda teinud ei ole, kaotawad diguse ettevõtte täidesaatmise wastu waielda, kuid neil jääb üleüldisel alusel jiski täieline digus, oma kahjude eest tasu nõuda.

270. Kreisi-komisjoni istumiste teadustamiseks jaadetakse, mitte hiljem kui kaks nädalat ette, asjast huiwatatud isikutele ja asutustele, mis § 268. nimetatud, ja ka ettevõtjale kutsikirjad kätte. Kui keegi neist ei ilmu, siis ei sega see sugugi asja harutamist.

271. Kreisi-komisjon waatab lubapalwe ühes jisseantud dokumendiga läbi, kaalub kawatsetawa ettevõtte kasu läbi, ühtlasi selle peale rõhku pannes, kui palju ettevõtte wõeraste diguși kitsendab, ja püüab kõige pealt wastaseid lepitada, peaks see aga mitte korda

minema, siis teeb ta tarbekorral otsuse, et ühe või mitme tema liikme ja, kui tarvis, siis ka kutsutud asjatundjate juuresolekul waidluse all olewad küsimused oleks kohal läbi uuritud.

272. Selpool § 271. tähendatud juhustel peab ettevõtja komisjoni eesistuja määruse järel niisuuere summa raha ette ära maksma, et sellest jatkuks kõikide waidluse all olevate küsimuste järeleuurimiseks.

273. Kohaliku katse (осмотръ) päewast antakse osawõtjatele, mitte hiljem kui seitse päewa ette, kutsjetähtedega teada, ja kellegi mitteilnumine ei takista sugugi kohalilt katset. Kõik katsel selgunud teated tähendatakse lauakirja (protokollsi), mis katset toimetajate ja temaist osawõtjate allkirjadega kinnitatakse.

274. Peale kõigekülget asja olukorra selgitamist, teeb kreisi-komisjon otsuse, mis istumiste päewaraamatusse (журналъ) jisse kirjutakse ja kust ära kirjad osawõtjatele kätte saadetakse.

275. Kui kreisi-komisjon teatava lubapalwe täitmisega nõus on, siis peab ta oma otsuses täielikult kõik eelnõuded ära tähendama, mis teatava ettevõtte puhul tulewad täita, peab töö alg ja lõpp määratud olema, niisama ka selle tasu suurus ja eelnõuded, mis asjasse puntuwatele isikutele tuleb wälja maksta. Ettevõtte täidejaatmise eelnõuetena tuleb muu seas kindlasti ära tähendada: kui palju wett ettevõtja wõib ära tarwitada; aeg, mille kestwuse ajal wett wõib wõtta; kuawatamise kraawide weepinna kõrgus, paisutamise puhul aga — weepinna kõrgus, mis all- ja pealpool paisu peab alal hoitama. Ühes sellega kohustatakse ettevõtjat jões, kui ta sealt wett ära lasseb või kui ta jeda paisutab, mõedulanda pidama, et sealt näha wõiks, kas lubatud weepinna kõrgus alles on, niisama peab ettevõtja ka teede walitjuse nõudmisi täitma, kui wiimase poolt laewasõidu ja parwetamise otstarbel ajutiselt weelaske-ettevõtte tege- wuse katkestamist nõutakse.

276. Kreisi-komisjoni otsuste (§ 275) peale wõiwad asjaist osawõtjad isikud kahe kuu jooksul, pärast jeda, kui neile komisjoni päewaraamatus ära kiri on kätte toimetatud, kubermangu-komisjoni edasi kaebata. Kaebed toimetatakse kreisi-komisjoni eesistuja kätte ja saadetakse tema poolt kahe nädala jooksul kubermangu-komisjonile. Niisama saadab kreisi-komisjoni eesistuja kubermangu-komisjonile läbiarutamiseks kõik need oma otsused, kus komisjoni enamus teede ministeriumi ehitaja või põllutöö ja riigimaade walitjuse asemiku harwamisteist lahku on läinud.

277. Kubermangu-komisjonis harutatakse asju jellejama korra järel, nagu kreisi-komisjonideski. Kubermangu-komisjoni istumistest antakse kolm nädalat ette kutsjetähtedega teada ja nimelt ettevõtjale, asjast huvitatud isikutele ja § 269 nimetatud asutuste asemikkudele. Kui keegi neist istumisele ei ilmu, siis ei takista see sugugi asjade harutamist.

278. Kubermangu-komisjoni otsused saadetakse ära kirjadena § 277. nimetatud isikutele, ja ka kreisi-komisjonile, et wiimane tarwiliisi sammusi wõiks teha (§ 233.).

279. Kubermangu-komisjoni otsused kaebete siisu kohta on lõpulikud ja nende wastu edasikaebust ei ole, kui aga kubermangu-komisjon seadusest wõi oma wõimupiiridest üle astub, siis wõiwad asjast huvitatud isikud kubeneri kaudu kolme kuu jooksul, komisjoni otsuse kuulutamise-päewast arwatud, jenati esimehesse departemangu edasi kaewata.

280. Kui kubermangu-komisjon mõne ettevõtte tarwis luba annab, selle wastu aga teede ministeeriumi asemik isearwamisele jääb, siis saadetakse kogu see asi kubeneri kaudu põllutöö ministeeriumi, kus siis see minister ühes teede ministriga kokkuleppimisel lõpuliku otsuse teeb.

281. Kui kuwatamise, niisutamise wõi kaatmise ettevõtte kahe wõi mitme maakonna piiridesse puutub, siis antakse tema lubajamise palwe kõigi nende maakondade kreisi-komisjonidesse. Aga komisjon teeb siis ka oma otsuse, kuid lõplik otsus palwe siisu kohta, nimelt, kas ettevõtet lubada ja misjagustel eelnduotel, mil määral ja kuidas wõeraste maade eest taju maksuist korraldada, — jääb kubermangu-komisjoni teha. Kui aga ettevõtte mitme kubermangu piiridesse puutub, siis otsustatakse esialgul asi kubermangu-komisjonides, kuna aga lõpuotsus põllutöö ministri teha jääb, kui ta enne seda oma nõukogu otsust kuulda wõtnud.

282. Kõrgemad asutused wõiwad kaebeid taju suurus ja maksu eelnduete kohta, niisama ka ülepea selle kohta tehtud otsust ainult neil juhustel oma otsustamise alla wõtta, kui asi siisulikul ka teistes ofades nende harutamise alla käib.

283. Kui ettevõtet lubawa otsuse edasikaebe tähtajad mööda on jõudnud, siis annab kreisi-komisjoni eesistuja ettevõtjale lubakirja tööde algamiseks kätte ja ühtlasi saadab ta ka wanemale notariusele otsuse ära kirja, et wiimane wõiks selle järele krepostiraamatu siju-kawasse (печать) tähendusii nii selle liikumata waranduse kohta

teha, mille tarwis weelaste-ettevõtet ehitatakse, kui ka nende liikumata varanduste kohta, milledest need ettevõtted läbi juhitakse. Sellest päewast, kui sarnased tähendused krepostiraamatu siskawasje on tehtud, algab ettevõtja kohustus aasta-taju maksmiseks (§ 252).

284. Ei ole üks pool, kas tema kasuks § 275—282 põhjal tehtud otsuste täidesaatmisel (§ 583.) määratud taju suurusega ja eelnõuetega või jälle tema käest nõuetawa tasumaksuga rahul, siis võib ta neis asjus kuue kuu jooksul, tähenduste krepostiraamatu siskawasje § 283 põhjal kirjutamise päewast arwatud, kohtus kaebekorras oma õigustele kaitset otsida.

285. Ettevõtja ei või võdera maa peal enne tööle asuda, kui ta lõpuotsuse järel määratud ühekordset või esimest aasta-taju (§ 252) ei ole ära diendanud. Kui aga ettevõtja selle taju vähendamise asjus kohtule kaebe sisse on annud, siis jääb kohtu otsustada, kas ettevõtjale mitte ei lubata kuuni kohtu otsuseni taju maksmise asemel selle suurusel kindlustust väärtpaberites sisse maksta.

286. Palwed, et kraawide ja muude weelaste-ehituste alla võetud (§256. p. 2) maa tarvitamine nende otstarbete seisukohalt oleks lõpetatults tunnistatud, otsustab kreisi-komisjon. Kreisi-komisjonide otsuste peale võib selles asjas edasi kaebata ja nimelt korras, mis § 276. tähendatud on, kuid poolel, kes otsusega rahul ei ole, on ka õigus, kuue kuu jooksul, sellest päewast arwates, millal talle komisjoni otsuse ära-kiri kätte anti, kohtu teel oma õigusi kaitsta.

Baltimaal Wee-seaduse maksmapanemise eelõu.

Nagu eelpool täielikult arweldatud Wee-seadusest näha, ei pandud ta mitte Balti kubermangudes maksma, walitsusele tehti aga kohuseks Baltimaa iseäralduste kohaselt muundatusi selle seaduse maksmapanemiseks wälja töötada. Nüüd on ka maakorralduse peawalitsuse poolt seadusandlistele kogudele sellekohane seaduse-eelõu harutamiseks ära antud.

Eelõu, mis üleüldist Wee-seadust Balti olude kohaselt täiendab, on järgmine:

1. Ei lubata võdera maa kaudu wett maha lasta: a) wee-

kogudesse, kus weel küllalt kaldumust ei ole ja b) kunstlikult ehitatud weekogudesse, mis mitte jooksewa wee ääres ei asune.

2. Ei lubata muidu, kui ainult wabatahtlijel kokkuleppimisel omanikuga, kraawist ja muid weelaske-ettewõtteid talude õuede kaudu, niisama ka sealt, kus hooned ja ehitused, aiad, pargid, juurewilja aiad ja karja jootmise paigad ja kaewud ees on, läbi juhtida.

3. Korraga maksetawa tasu wõera maa tähtajata tarwitamise eest määratakse nelja protsendiga kapitaliseeritud wiie wiimase aasta keskmise sissetuleku suuruses.

4. Kreisi-komisjonides on kreisi saadiku (Kuramaal — mõisnikkude kreisi peamehe, Saaremaal — konwendi saadiku) eesistumisel liikmeteks: rahu- wõi aurahu-kohtunik, kreisiülema, maksuinspektor, maakorralduse peawalitsuse ja teede ministeriumi esitajad, kohaliku mõisnikkude kredit-seltsi asemik, ja kaks maaomanikku, keda Siinwi- ja Saare-maal maapäewadel kreiside kaupa, Kuramaal aga mõisnikkude kreisikogudel kolmeks aastaks walitakse, ja kaks liiget, keda wallawanemad oma kreisikogul eneste keskest walivad. Wiimase nelja liikmega ühel ajal walitakse neile ka neli järjemeest (kandidati), kes liikmete asemele astuwad, kui wiimastest mõni enne järgmist maapäewa, mõisnikkude kreisikogu wõi wallawanemate kreisikogu peaks komisjonist lahkuma.

5. Kubermangu-komisjonides on mõisnikkude kubermangu-peamehe (Siinwimaal — järjekorralise maanduniku) eesistumisel liikmeteks: kroonukoja juhataja, põllutöö ja riigimaade walitsuse juhataja wõi tema poolt määratud asemik, teede ministeriumi asemik, ringkonna-kohtu liige, kubermangu talurahwa asjade ametkonna alaline liige, kohaliku mõisnikkude kredit-kassa direktor wõi juhatusel liige ja neli maaomanikku, kes maapäewade poolt kolmeks aastaks ühes nelja järjemehega walitakse; wiimaseid wõetakse komisjoni liikmeteks, peaks mõni nelja walitud liikme seast enne järgmist maapäewa komisjonist lahkuma.

6. Seltöödeks, mis selleks tarwilikud on, et wõera maa kaudu kraawist ja muid weelaske-ettewõtteid juhtida, annab kreisi-ülema luba.

7. Kraawide ja muude weelaske-ettewõtete wõera maa kaudu ehitamise lubasaamise palwele peawad ka krepostiraamatu sifukawa ärakirjad nende waranduste kohta, mis ettewõtte tarwis tuleksiwad serwitutidega koormata, juurde lisatud olema.

8. Kawatsetawate ettewõtete kuulutuste ärakirjad saadetakse

neile isikutele, kelle õigusi ettevõtete puudutab, ja muu seas ka kõigile neile, kelle kasuks juba nende maade kohta, mis ettevõtte kasuks koormata tuleksivad, serwitudid, hüpotegi ja mund asjalikud õigused kindlustatud on, kuna aga kreisi-komisjoni kantseleis peale selles paragrahvis nimetatud teadete, ka krepostiraamatute sifukawa jao ärakirjad asjast huwitatud isikutele tutvustamiseks kätte saadavad peavad olema.

9. Ettevõtet lubawast komisjoni otsusest saadetakse teade krepostijaoskonna ülemale, et ta kohased tähendused krepostiraamatute sifukawasse wõiks sisse kirjutada, ja sellest ajast, millal need tähendused on tehtud, hakkabki aastaste tasumaksjude tähtaeg peale.

10. Kuue-kuune tähtaeg kohtu kaebete sisseandmiseks algab ka sellest päewast peale, millal krepostiraamatute sifukawasse tähendus on tehtud.

11. Kui maa, mis ettevõtte kasuks koormatakse, sugukonna warandus (fideicomiss) on, siis arwatakse korruga maksetaw tasu tähtajata koormatuse eest, sugukonna-waranduse põhjuswara hulka.

Seadus posti toimetuste awamise üle raudtee-jaamades ja wallawalitsustes.

(Kõige kõrgemalt poolt kinnitatud 24. jaanuaril 1900.)

I. Üleüldised määrused.

1. Posti toimetused raudtee-jaamades, kus posti ja telegraphi asutusi ei ole, ja wallawalitsustes awatakse wajaduse järele kõigis kohtades, peale Poolamaa kubermangude, nende kulusummade piirides, mis selle tarwis on määratud.

2. Selpool § 1. nimetatud posti toimetuste hulka arwatakse: 1) postimaksu-märkide (postmarkide) müümine; 2) sifemaa kui ka wäljamaa kinnitatud saadetuste (kirjade ja ristpaelasaadetuste) wastuwõtmine ja wäljaandmine, ja 3) rahakirjade ja pakkide wastuwõtmine ja wäljaandmine, wäljamaa saadetused wälja arwatud. Wastuwõtta wõib rahakirjast kuni 200 rubla wäärtuseni ja seal juures ainult Wene paberiraha ja metallraha, wiinast aga mitte

rohken kui : kolmkümmend rubla kuldraha, neli hõberubla, 95 kopikut peenikest hõberaha ja 9³/₄ kopikut waskraha.

T ä h e n d u s. Sijemiste asjade ministriile jääb õigus tarwilisel korral teede- ja sõjaminstriite nõusolemisel (§ 8. ja 15.) raudtee-jaamades ja wallawalitlustes, kus see wõimalik on, ka teisi, peale jelles paragrahwis (2) nimetatud, posti toimetuşi lubada, niisama ka jelles paragrahwis määratud toimetuste piirişi laiendada.

3. Posti toimetuşi talitatakse jaamade ja wallawalitluste ruumides jelleks määratud tundidel, igapäew, pühapäewad ja pühad mitte wäljaarwatud, peale nende pühade, kus posti toimetuşi posti asutustes ei talitada.

4. Raudtee-jaamadele ja wallawalitlustele asjatoimetuse tarbeks tarwiliste abinõude (petjatite, templete, kaalude, kappide j. n. e.) muretsemine sünnib posti- ja telegrahwi peawalitstuse kulul ja määrusel.

5. Üleüldisel alusel määratawad maksud laki petjatite pealepanemise ja kirjade kättesaamise aastapiletite wäljaandmise eest, jääwad nende isikute kasuks, kelle hooleks posti toimetuste asjaajamine on (§ 9. ja 16.).

6. Tasu kaduma läinud kinnitatud saadetuste eest maksetakse posti- ja telegrahwi walitstuse poolt üleüldisel alusel. Kroonu kahju, mis kaduma läinud saadetuste eest tasumaksuise, niisama ka postiraha äraraiskamise, kroonu waranduse (posti petjatite, templete j. n. e.) rikkumise ehk kaotamise läbi saadud, nõutakse postiwalitstuse poolt üleüldisel alusel süüdlaste käest jisse.

II. Posti toimetused raudtee-jaamades.

8. Posti toimetused (§ 1.) raudtee-jaamades awatakse sijemiste asjade ja teede ministriite kokkuleppimisel.

9. Posti toimetuse ja asjaajamine antakse jaamaülemate ehk jälle nende ülewaatuse ja wastutuse all teiste jaamateenijate hooleks.

10. Neis jaamades, kus see jaamateenistuse olude järele tarwilik, wõib teewalitstuse ja kohalise posti ja telegrahwi ringkonnaülemale kokkuleppimisel, jaamaülemale posti toimetuste tarbeks raudtee-teenijate seast abilist nimetada.

11. Tarwilised posti toimetuste asjaajamise kulusummad, antakse raudtee-walitsusele neist kreditidest, mis posti ja telegrahwi peawalitsuse kulude-eelarwes määratud, järgmistes suurustes: 1) iga jaama tarbeks, kus posti toimetus sisse seatud: a) jaamaülematele tasuks: 240 rubla igaühele aastas Siberi raudtee jaamades ja 200 rubla aastaks igaühele kõigis kohtades ja b) kantselei kuludeks 40 rubla iga jaama tarwis ja 2) § 10. nimetatud abilistele tasuks 180 rubla aastas igaühele Siberi raudtee jaamades ja 150 rubla aastas igaühele teistes kohtades. Nimetatud summad jaotatakse jaamaade wahel nende postitoimetuste asjaajamise töö rohkuse järele teütlema heaksarvamisel ära, ja wiimane annab iga jaama tarbeks määratud tasu suuruse posti- ja telegrahwi-peawalitsusele teada.

12. Neis raudtee-jaamades, kus posti toimetus selle seaduse põhjal awatud, ei wõeta mitte saadetuste wäljaandmise-maksu, mis raudteedel postiwedamise ajutiste määruste § 16. nimetatud on.

13. Posti ja telegrahwi peawalitsuse ülemal on õigus ülemalnimetatud (§ 12.) jaamadesse oma walitsuse all olewaid ametnikkufi saata, neid isikuid kes posti toimetusi talitawad, tegelikult sellekohaste määrustega tutvustama.

14. Nende isikute tegewust, kelle hooleks posti toimetus on, (§ 9) kontrolleri kohaline posti ja telegrahwi ringkonnaülem ja kohaliku jaoskonna raudtee-posti wao-ülem isiklikult ehk nende poolt määratud ametnikkude abil, kus juures nad tähelepandud korratustest raudtee walitsusele teada annawad. Peale selle on weel raudtee walitsusel õigus nii hästi sellekohast asjatoimetust kui ka rahalisi sissetulekuid kontrolleriada.

III. Posti toimetus wallawalitsustes.

15. Posti toimetus (§ 1.) wallawalitsustes awatakse kuberneride ettepanekul sisse miste asjade ministri poolt, tarwilisel korral sõjaminiistri nõusolemisel.

16. Posti toimetuste asjaajamine jääb wallawanenta ehk wallakirjutaja hooleks, kubeneri heaks arvamise järele.

17. Neile isikutele, kes posti toimetusi wallawalitsuste juures talitawad, määratakse neist kreditidest, mis posti- ja telegrahwi peawalitsuse eelarwetes lubatud, tasu, 120 rubla — Siberi kubermangudes ja maakondades ja 100 rubla teistes kohtades igaühele aastas. Peale selle antakse iga aasta kantseleikulude katmiseks kohalise kubeneri kätte 40 rubla iga wallawalitsuse tarwis.

18. Posti wedamine wallawalitjustest kuni lähemate asutusteni, kus igajugune postijaadetuste wastuwõtmine ja wäljaandmine awatud, seatakse, korrakirja järele sisse, mis posti ja telegrahwi ringkonnaülem kohalise kubeneri nõusolemisel kinnitab, ja sünnib posti seaduses § 131., (1893 a. järg) kindlaks määratud alusel.

19. Neil isikutel, kes wallawalitjuste juures posti toimetusi talitama peawad, (§ 16) on digus tegelikult posti asjaajamist seal lähemas posti ja telegrahwi asutuses tundma õppida, kuhu posti ja telegrahwi ringkonnaülem juhatab.

20. Postitalituse asjaajamist wallawalitjustes kontrolleriwad maa-ülemad (земские начальники) ehk jellekohased ametnikud. Peale selle on kohalikul posti ja telegrahwi walitjuste ülemal digus igal ajal isiklikult ehk jelleks otstarbeks eraldi nimetatate ametnikkude kaastegewusel posti talituse asjaajamist wallawalitjustes kontrolleriada, kus juures ringkonnaülem kõigist leitud korratustest kohalijele maa-ülemale ehk jellekohasele ametnikule teada annab.

* * *
Selpool awaldatud seaduse kinnitamise puhul anti jsemitse asjade ministriile ühtlasi digus iga aasta raudtee-jaamade ja wallawalitjuste juures posti talituste awamiseks tarwilise postiwedamise jaoks wallawalitjuste ja lähemate postiasutuste wahel oma eelarwe kandu kuluraha nõutada.

* * *
Et meie Eesti- ja Liwimaal postiolude korralduse puudus isearanis tuntaw, siis juhime maaelanikkude ja wallawalitjuste tähelepanemist espool awaldatud maksiva seaduse peale, mille põhjal igal wallal wõimalus on ilma kulu kandmata oma posti olusid korraldada.

Walla wolikogude jellekohased otsused tulewad kubeneridele ette panna ühes palwega, ülemal nimetatud seaduse põhjal asja jsemitse asjade ministriile ettepanna.

M. J.

Kiriku-makstudest.

Üks kõige tülitegewamatest küsimustest meie kodumaal on praegu kiriku-makstude küsimus. Paljudes kohtades ei taha talupidajad kiriku-makstust heaga ära diendada, nii et politsei sundusliste abinõudega neid sisse nõudma peab. Põhjust jarnaseks tõrkumiseks annab peaaesjalikult see äraiganenud makstude jagamise kord, mis

praegu tarwitusel on. Et tülitawatest kiriku-maksudest lahti saada, selleks waliwad taluperemehed sagedasti väga mitmesuguseid abinõusi, ja minnakse isegi teise usku. 1908. aastal jättis keegi wallawanem R. Gestimaal Luteri usu kiriku sel põhjusel jumalaga ja otsis Wene kiriku juurest enesele kaitset kiriku-maksude vastu. Kui Luteri usu waimulikud kurdawad, et paljud talumehed kirikust lahkuwad, siis ei oleks jugugi mitte halb kui nad seal juures ka praeguste kiriku-maksude korralduse peale pilku heidaksiwad, nad peaksiwad ometi siis arusaama, et ülekohtune maksude jaotuse wiis sagedasti waenulikule olekule kiriku vastu põhjust annab. Meie talumees ei lahuta ju mitte kirikut, usku ega õpetajat üks teisest ära: on õpetaja vastu meelt, ehk tegi kiriku-maksude sissenõudmine meelepaha, siis on kakirikik halb.

Endise Baltimaa kindralkuberneri poolt kiinnitatud regulatiwide järel peawad talurahwa kogukonnad Luteri usu kiriku heaks maksusi maksma, kus juures need maksud ainult taluperemeeste käest sissenõutakse. Regulatiwid määravad pea alati natural-maksud (wili, linad, kanad, tööpäewad jne.), kuna aga suuremalt jaolt uuemal ajal kõik need maksud rahaga tasutakse. Rahas wõib kiriku-eesfeisja ainult siis neid maksusi sisse nõuda, kui ta talurahwa asjade komisjarilt selleks luba on saanud, wiimane annab oma luba aga siis, kui talle selgeks on tehtud, et kohalikud talumehed enimalt rahaga maksusi soowiwad diendada kui produktide ja tööpäewade näol. Tõuseb aga kiriku-eesfeisjate nõudmiste õiguste ja seadusliku oleku kohta kahtlus, siis ei ole politseil mingit õigust kiriku-maksusi rahas sisse nõuda, waid ainult neid maksusi ja niisuguses suuruses knidas regulatiw jeda näitab.

Sellest ajast saadik, kui kohad krunti pandi ja talurahwale päriseks müüdi, on õpetajale ja kõstrile wiidawate põletispuude küsimus mõisa ja taluperemeeste wahel alaliseks tülidunaks olnud. Ennemalt andsiwad mõisad oma metsast puud, kuna kogukond ainult raius ja kiriku anetnikkudele kätte wedas. Wiimasel ajal ei taha mõisnikud sellest kuuldagi, et nad walla peremeeste eest puud peaksiwad andma, ja nõutakse nüüd, et pered ise oma metsast (ehk kui metsa ei ole, siis ostku) puud raiuma ning õpetajale ja kõstrile koju wedama peawad. See wiimane nõudmine on aga täiesti seaduse wastane. Seaduste Kogu XI. ande I. jao II raamatu § 717. järel ei tohi mingisuguseid maksusi ja andeid, mis seaduslike kaskude wõi wana kombe järel enne 1832 a. jõulu k. 28 päewa lubatud oliwad, ilma Keisri Majestedi lubata ei kõrgendada ega ära kaotada.

Järjelikult: andsiwad mõisnikud kuni 28. jõulu k. päewani 1832 a. mõisametšast õpetaja ja kõftri jaoks põletispuid, kuna walla peremehed neid ainult raiusiwad ja juurde wedasiwad, siis ei tohi ilma Keisri Majestedi lubata nüüd mitte taluperemeeste käest puid nõuda, olgugi, et nad nüüd kohtade omanikud on, seda võib maksu kõrgenduseks pidada, kuna aga nii kama kui jelleks Kõigekõrgemat luba ei ole, kiriku-maksusi kõrgendada ei tohi.

Eiwi kubermangu-walitsus on ka paarile korrale seletanud (28. mai k. p. 1803. ja 30. sept. 1803. a. № 3389 ja 6751), et regulatiwide õige mõtte järel metsa andmine mõisate, aga punde raiumine ja juurdewedu waldade kohus on, olgu küll, et üleüldises arwes, mis selle kohta käib, kui palju igal üksikul mõisal põletispuid regulatiwi järel tuleb anda, ka weerus „talurahwa käest“ punde arw üles-tähendatud on, kuid see wiimane tähendus seletab ainult seda, palju iga talurahwa kogukond puid juurde peab wedama.

Kiriku põletispunde pärast on Eiwimaal mitmed taluperemehed mõisnikkudega kohtu teed tallanud ja asja kuni senatini wiinud, kus otsus taluperemeeste kasuks tehti. Gestimaa mehed ei weel tänini selle kohta oma õigust otsima hakkanud: tõrguwad muidu punde wiimisega ja ootawad seni, kui politsei-ametnikud oma võimul nende käest wõlgnewad maksud jisse nõuawad. Siis sülitawad, wannuwad ja — maksawad. Ametnikud, kes talurahwa kasude eest wälja peaksiwad astuma, on jagedasti isegi päris asjatundmatad: mõni aasta tagasi pööras keegi Paide kreisi wallawalitsus Paide kreisi talurahwa komisjari poole, et see kiriku-maksude küsimuses selguft aitaks muretsjeda, kuid wiimane ei olnud targem kui esimenegi — ta pööras ise kiriku eestseisja mõisniku poole pahwega, et mõisnik talle juhatusft annaks. Muidugi mõista, et mõisnik asja oma kasude kohaselt seletas.

Euteri usu lahkusuliste juures sünnitab kiriku-maksude maksimine weel rohkem meelepaha. Näituseks ei tarwita baptistid, priiusulijed jne. Euteri usu kirikut, kuid peawad sellest hoolimata wiimasele ikkagi maksusi maksuma. Heaga nad seda küll ei tee, kuid funduslikult nõutakse maksud ikkagi jisse. Tähendatud lahkusulised olla juba mitmele korrale kaebtustega senatini jõudnud, et Euteri kiriku maksudest lahti saada, kuid ei ole kuulda olnud, et nende pahwe tänini täitmist oleks leidnud.

R. B.-ju.

Maaparanduse = laenu kapital.

(Maamajanduse Seadus 1903. a. väljanne).

55. Maaparanduse-laenu si antakse eri kapitalist, mis Põllutöö ja Riigivaranduste ministeriumi käsutada on.

56. Selnimetatud kapital kasvab: 1) laenude ja tasumaksude protsentidest ja 2) iga aasta riigikassast selleks antavatest toetustest.

57. Maaparanduse-laenude andmise lõpulik käsutamine (распоряжение) ja nende asutuste ning ametnike, kes kohal seda laenuandmist diendavad, tegemise üleüldine juhtimine on Põllutöö ja Riigivaranduste ministeriumi käes, ja nimelt tema wõimukonda käiwas Külamajanduse ja maamajanduse = arwustiku osakonnas (Отдѣлъ Сельской Экономіи и Сельскохозяйственной Статистики).

58. Nende maaparanduste laenude, mis üle 5 tuhanda rubla ulatavad, läbikaalumine ja kõigi muude laenusse puutuwate küsimuste läbikatsumine, mis Põllutöö ja Riigivaranduste ministri poolt kätte juhataatud, on iseäralise maaparanduse Komitee käes (состоящій при Отдѣлѣ Экономіи и Сельскохозяйственной Статистики Комитетъ по дѣлать о ссудахъ на сельскохозяйственныя улученія).

59. Komitee (58) liikmeteks on kolm Põllutöö ministri nõukogu liiget, kes ministri poolt aastaks sinna määratakse, Külamajanduse ja maamajanduse-arwustiku osakonna juhataja, Põllutöö departemangu direktor, ja kudas otjustataw küsimus nõuab, kas Metsa asjanduse departemangu direktor wõi Maaparanduste osakonna juhataja. Komitee juhatusse annab Põllutöö minister ühe oma nõukogu liikme kätte. Komiteest wõtawad healedigufega Raha- ja Sisemiste asjade ministrite poolt nimetatud eeltähendatud ministeriumide asemikud osa. Põllutöö ministri nõukogu liigetele, kes Komiteesse on määratud, wõib minister asetäitjaid nimetada. Komitee asjaajamine antakse Külamajanduse ja maamajanduse-arwustiku osakonna kätte.

60. Laenu andmise diendamine kohal antakse Kubermangu maaparanduse-laenu Komiteede kätte, nilledes liikmetes, kohalikkude põllutöö ja riigimaade walitjuse üleimate juhatusel, on: Põllutöö-inspektor kui alaline liige, riigipanga kontori wõi osakonna juhataja ja mõisniku wõi talurahwa põllupanga juhataja, kudas Raha minis-

ter määrab, kus need asutused olemas on, ja ka kubermangu senitiwaneti eesistuja wõi liige. Peale selle on juhatajal õigus Komitee istumistest nõuandwahealega osawõtma kutstuda niisuguseid isikuid, kelle juuresolemist ta kasulikuks peab.

T ä h e n d u s. Neis kubermangudes, kus maaparanduse-laenu Komiteed awatud ei ole, jääb selle laenu soowide arutamine Komitee kätte, mis otsekohe Külamajanduse ja maamajanduse-aruustiku osakonna juures (§8) töötab, siis jääb aga tarwiliste teadete kogumine paranduste üle kohal ja paranduste üle walwanine, kas kohalikkude wõi eri otstarbel Põllutöö ministeriumist saadetud ametnikkude hooleks. Niisugusel korral otjustab Komitee neid laenu-soowijä, mis üle 500 rubla ei tõuse, lõpulikult selle korra järel, mis § 62. määratud.

61. Põllutöö-inspektori hooleks on maaparanduse-laenu asjaajamine, tema wõtab selle kohta käiwad palwekirjad wastu, korjab tarwilijä teateid ja seab asjad nii korda, et neid Komitees arutada wõiks. Tema walwab ise wõi oma all olewate eriteadlaste abil selle üle, kas laenu wõtjad ka korralikult parandusi on toime pannud ja saadab Põllutöö ministri poolt kiinitatud eelkawade järel ja tähtaegadel aruandeid Külamajanduse ja maamajanduse-aruustiku osakonnale.

T ä h e n d u s. Neis kubermangudes, kus kohalised maaparanduse laenu Komiteed awatud ei ole, saadab Põllutöö-inspektor paranduse-laenu palwed, kui ta kõik tarwilised teated kokku kogunud, oma arwamisega otsekohe Külamajanduse ja maamajanduse-aruustiku osakonnale.

Kubermangu Komiteedes tehtakse otjused healte enannuse järel, langewad healed pooleks, siis otjustab juhataja heal. Maaparanduse-laenust kuni 500 rublani otjustawad Kubermangu Komiteed lõpulikult, kuna sellest määrust suuremate laenude lubamiseks Põllutöö ministri kiinitust tarwis on; kõik laenud üle 5 tuhanda rubla lubatakse selle korra järel, mis § 58. tähendatud.

63. Kubermangu Komitee (§ 60) peab, kui tema otjustamise alla käiwaid asju leidub, mitte wähem kui kord kolme kuu jooksul kokku tulema.

64. Selle järel, kudas kohalikud Komiteed on maaparanduse-laenu lubanud, saadetakse Põllutöö ministeriumi poolt kohalikkudele

põllutöö ja riigimaade walitsustele tarwilised summad § 55. tähendatud põhjuskapitalist.

65. Kubermangu maaparanduse-laenu Komiteede ja Põllutöö-inspektorite tegewuse üle võib Põllutöö ministriile edasi kaebata.

66. Maaparanduse-laenu andmise toimetamise kord Põllutöö ministriumi ja Kubermangu Komiteedes, niisama ka sellekohase arwepidamise ja aruannete alused määratakse iseäralises juhatuskirjas, mis Põllutöö minister Raha ministriga kokkuleppmisel annab, arwepidamise ja aruande kohta käiwa juhatuskirja andmiseks on ka Riigi kontrolöri nõusolemist tarwis.

67. Maaparanduse-laenu andmise aastane aruanne saadetakse Põllutöö ministri poolt Riigi kontrolöriile, kes ta ühes oma heaksarwamisega Riiginõukogule ära saadab.

68. Laenuga toetatakse järgmisi maamajanduslisi parandusi: 1) kuivatamise, kastmise ja niisutamise tööd, jõe ja kuristikkuude kallaste ning tuiškliiwade kindlustamine; 2) metsaistutamine; 3) wilja-aedade, wiinamägede ja tapuaedade asutamine; 4) uudismaa tegemine; 5) karjamõisate majapidamise alustamine mõisates ja hingemaadel üksitalu asutamine; 6) wiinakäärimise keldrite ehitamine, marjawiina walmistamise kodade ja wiina walmistamise tarbeasjade nõutamine, niisama ka riawilja kuivatamiseks ahjude ja muude riistade muretsemine; 7) wiljaaitade, loomalautade, tallide, rehede, wilja- ja tapu-kuivatiste ehitamine; 8) oma majapidamise tooresainete ümbertöötamise ettevõtte, nagu piimatalitused, juustuköögid, õli-, jahu-, tanguweskid ja metsa saaduste tehnilise ümbertööstamise ettevõtte ja 9) suguloomade muretsemine.

69. Misuguste eeltähendatud paranduste (§ 68.) tarwis igas maakohas laenuandmist awatakse, seda otsustab Põllutöö minister ühes Raha ministriga.

70. Maamajandusliste ehituste peale ei või rohkem paranduse-laenu anda, kui 5 tuhat rubla iga ettevõtte tarwis, suguloomade muretsemiseks võib igale üksikule põllumehelale laenu kuni 3 tuhanda rublani anda, kuid laenuahtjal peab enne laenu juba kari olema, mis ta suguloomade juurdeostmisega parandada soowib.

71. Paranduse-laenu abil ehitatawad wiinakeldrid, marjawiina tehased ja wiina walmistamiseks muretsetawad riistad peawad oma suuruse ja arwu poolest laenuwõtja wiinamäe või wiljaaita suuruse kohased olema, ja nimelt ei või wiinahoidmise keldrid suuremad olla,

kui omaniku wiinamäe kuueaastaseft saagist valmistatava wiina alalhoidmiseks tarwis on.

72. Metfajstutamiseks antakse laenu kolmekümne aasta peale, teiste paranduste tarwis aga mitte pikemaks ajaks kui kahekümne aasta peale, kuna iga paranduse-laenu liigi tarwis wõla kestwuse aeg Põllutöö ministri poolt, Raha ministri nõusolekul, iseäraldi määratakse.

73. Laenuks ei wõi rohkem saada, kui kolm neljandikku kawatsetawa paranduse wäärtuseft.

74. Saadud laenu eest makfawad wõlgnikud möödaläinud aja järel teatawat protfenti kapitali kasuks ja wõla kustutamiseks, wiimast — wõla kestwusega tasakaalus. Jõe ja kuristikkuude kallaste ja tuiskliiwade kindlustamiseks wõetud laenude eest maksetakse kaks protfenti, kuna kõige muude parandus-laenude eest neli protfenti, aastas maksetakse.

75. Laenu antakse ainult sel eelndudel, et kawatsetaw kulu ennaft ära tasuks ja et selle üle walwatud oleks, kas laenatud raha ka otstarbekohaselt tarwitatakse.

76. Kui laenuwõtja poolt kawatsetaw parandus kogu ümbruskonnale tähtis on, wõi kui eramaadel ettewõetawate paranduste tagajärjel läheduses olewate kroonumaade parandamine hõlpsamaks wõi odavamaks muutub, siis on Põllutöö ministril lubatud ühte osa farnaste paranduste kuludeft temale sel otstarbel käfutada antud kulusummadeft wõtta (kuiwatamise, niisutamise ja muude farnaste tööde eelarwe summaft).

77. Niisugused parandustööd, mis § 68. punkt. I. on tähendatud, täidesaatmise, ja peajasjalikult neis kohtades, kus farnased tööd ka kroonumaadel käfil on, wõib laenuwõtjate palwel Põllutöö ministerium oma eri osakondade ja oma tehniliste jöndude kaastegewusel lõpule wiia. Niisugusel korral jääb tööde tehnilise juhatusse kulude diendamine ministeriumile käfutada antud summade kanda, kuna aga paranduste eelarwe ja kawa kokkuseadimise kulud laenuwõtja tasuda jääwad.

78. Laenu antakse: 1) fensfwotele; 2) maaomanikkudele ja 3) maakogukondadele.

79. Fensfwotele (maaomawalitfufele) antakse laenu niisuguste paranduste toetamiseks, millel tähtsust kas terve kubermangu wõi kreifsi kohta on, ja nii palju ning niisugustel eelndueel, nagu jeda

Põllutöö minister ühes Raha ja Sisemiste asjade ministritega kokkuleppimisel heaks arwawad.

80. Laenuid, mis maaomanikkudele antakse (§ 78. p. 2.), kindlustatakse parandatava liikumata waranduse pantimisega, wõi ka mõne teise liikumata warandusega, wõi niisuguste protseßidipaberitega, mis kroonutööde ja tellimiste kindlustamiseks vastu wõetakse. Niisugusi liikumata warandusi, mis sissetulekut ei anna, ei wõeta pandiks.

81. Kuawatamise, kasimise ja niisutamise otstarbel, niisama jõgede, kuristikude kallaste ja tuiskliiwade kinnitamiseks (§ 68. p. 1.) tehtawate maaparanduse-laenude eest wõetakse liikumata warandus oma täies wäärtuses laenu eest wastutuseks, kuna kõigi muude paranduste puhul see wastutus mitte üle 75% liikumata waranduse wäärtusest ei wõi tõusta.

82. Kindlustuseks pakutawa liikumata waranduse wäärtus arwatakse Riigi mõisnikkude-panga, Talurahwa põllupanga ja teiste laenuasutuste harilikkude ja eri hindamiste, waranduse tasuta ülemineku puhul toimetatud hindamise, ja ka muude teadete põhjal.

83. Laenu eest panditud hoonest peab laenuwõtja tule vastu kinnitama, ja mitte odawamalt, kui need hinnatud on. Tulekahju korral wõetakse kahjutasu wõla kustutamiseks wõi antakse ta laenuwõtjale kas täielikult wõi osade kaupa, kui wiimane ennaest kohustab seda raha uute hoonete ehitamiseks tarwitama.

84. Maaomanikkudele wõib laenu kuni tuhanda rublani laenulepingu (obligatsiooni) vastu anda, ilma et tarwis oleks neil panditunnistust (залоговое свидѣтельство) ette näidata. Laenuwõtja peab tunnistuse ette näitama, et tal riipalju tiinu haritawat maad on mille wäärtus Riigi mõisnikupanga hindamise järel mitte vähem, kui wiis korda laenust suurem on. Asutus, kes laenu lubab, korjab laenuwõtja waranduslise seisukorra üle teateid, ja kui ta laenu anda otsustanud, siis paneb ta ka liikumata waranduse peale keelu. Üks ja seesama isik ei wõi laenulepinguga rohkem kui tuhat rubla laenu saada, kuigi ta seda laenu mitmesuguste paranduste tarwis wõtaks. Laenulepingu vastu antud wõla tasumise tähtaeg ei tohi üle seitsme aasta kesta.

85. Maakogukondadele antawate (§ 78. p. 3.) laenude kindlustuseks wõib olla ka kogukonna maa, mis aga mitte hingemaa ei

ole, wõi täiskogu otsus, mis selle korra järel on tehtud, nagu seda riigi maade rentimise puhul nõutakse, ja milles kogukonna liikmed üksteise eest vastutada töötavad.

86. Kes neis kubermangudes, milledes Põllutöö-inspektorid ametis on, maaparanduse-laenu tahab saada, peab sellekohase sooviga eeltähtendatud ametnikkude poole pöörama, kõigis teistes kubermangudes tuleb soovialaldused Külamajanduse ja maamajanduse-aruustiku osakonda juhtida. Laenu soovialaldustele peab juurde lisatud olema: 1) selle waranduse kirjeldus, milles soovitakse parandusi ette võtta, ja misuguses korras seal majapidamine on; 2) kawatsetawa paranduse kirjeldus ja tähtaeg, milleni laenu tahetakse, niisama ka aeg, mille jooksul parandust wõib lõpuni wiia; 3) kawatsetawate tööde eelarwe ja plaan; 4) teated nende keeldude üle, mis kindlustuseks jääwa waranduse peale pandud, niisama ka selle kohta, kui palju iga aasta selle waranduse pealt ära maksta tuleb; 5) selle waranduse kohta makswate rendi-lepingute ära kirjad; 6) waranduse hindamise kirjelduse ära kiri wõi tema erihindamise kirjeldus (kui warandus seda liiki hindamise järel mõnda laenuasutusesse on panti pandud) ja ülepea kõik tunnistused, mis waranduse wäärtuse selgitamise kohta käiwad ja 7) kui laenu protsendipaberitega tahetakse kindlustada, siis nende paberite nimetus ja nende summa.

87. Kui laenuwõtja soovib, siis wõiwad § 86. p. 3. nimetatud paranduse tööde plaani ja eelarwet temale ka Põllutöö ministeriumi ametnikud Ministri poolt kinnitatud tasu-määra kohase hinna eest walmistada.

88. Kui Põllutöö ministeriumi ametnikud kohal seda uuriwad, kas kawatsetaw maaparandus küllalt ennaft ära tasub, wõi kui neil tarwis on paranduse tööde plaani uuesti ümber töötada, siis peab laenusoowija oma kulul selleks tarwilised töölised muretsema, wõi need töölised palgatakse tema kulul.

89. Kui laenu andmine wõimalikuks tunnistatakse, siis antakse soovialaldajale teada: 1) maaparanduse kohaselt lubatud laenu suurus; 2) tööde-kawa täitmise järjekord ja laenu osade wäljamaksmise tähtajad, selle järel, kudas paranduse tööd edenewad; 3) ulatavus ja kord, milles laenuaaja osawõtmine paranduse teokstegemiseks ennaft awaldama peab, 4) laenu tähtaeg, mis paranduse omaduste ja iseäralduste ning kohalike olude järel neis piirides on määratud, nagu seda §§ 72 ja 84 nõuawad; 5) aeg, millest tähtajaliste maksude tasu-

nije kohus algab ja 6) aastamaksjude suurus laenu pealt ja nende diendamise tähtaeg.

90. Kes tähendatud eelnõuetel (§ 89.) tahab laenu saada, peab sisse andma: 1) pandi-tunnistuse (ЗАЛОГОВОЕ СВИДѢТЕЛЬСТВО) waranduse kohta, mis laenu kindlustab, wõi laenulepingu (§ 84); 2) pantimise tõenduse (ЗАЛОГОВАЯ ПОДПИСКА) Põllutöö ministri poolt kinnitatud kawa järel; 3) nii palju raha, et sellega wõiks kindlustuseks antava waranduse peale keeldu panna ja ka seda keeldu lasta ära kustutada; 4) tõendused, et need hooned, mis waranduse hindamise puhul on ligi arvatud, tule vastu kinnitatud on ja 5) protsendi paberid, kui laenuwõtja nendega soowib jaadawat laenu kindlustada, nagu § 80. seda määrab.]

91. Pärast seda, kui on otsuseks tehtud laenu anda, pannakse laenu suuruses keeld selle liikumata waranduse peale, mis laenu kindlustuseks panditud on, kuna aga kindlustuseks jisseantud wäärt-paberid kohalikkudesse renteidesse wõi riigipanga asutustesse laenuwõtja nimel hoiule antakse.

92. Laenuaajad on kohustatud neil tähtaegadel, mis Põllutöö ministri poolt määratud, maksuji kohalikkudes renteides ära diendama.

93. Kui kinnitatud plaani järel paranduse tööd kauem kui üks aasta kestavad, siis hakatakse laenu eest maksuji ainult tööde lõpul diendama, ja ühtlasi hakatakse ka sellest peale laenu tähtaega arwama (§ 72.). Wõla protsendid kuni paranduse tööde lõpuni liidetakse laenu külge.

94. Tähtajal diendamata jäänud maksud arwatakse wiivitus wõlaks (недоимка), ja nende pealt wõetakse wiivitusmaksu: esimese kuue kuu jooksul $\frac{1}{2}\%$, järgmistel — 1% iga kuu eest, mis maksutähtajast on mööda jõudnud.

95. Kui diendamata jäänud maksu ühe aasta jooksul ära ei tasuta, siis käsutab Põllutöö minister, et kogu wõlg ühes protsendidega, wiivitusmaksudega ja laenuwõtja arwel tehtud kuludega oleks tagasi nõutud.

96. Niisuguse laenu tagasinõudmine, mis liikumata warandusega kindlustatud on, sünnib selle waranduse awaliku müügina. Awalik müük sünnib selles kubermangus, mille piirides liikumata warandus on, ja müümisel toimetatakse nende eeskirjade järel, mis Крoонoмааde rendi-seaduses (Уставъ о Казенныхъ Оброчныхъ статьяхъ) on määratud. Eraldi juhustel, Põllutöö ministri eri käsul,

toimetatakse avalikku müüki ka ministeriumis, ja siis on Müügi-ametkonnas (Торговое Присутствие) eesistujaks Küllamajanduse ja maamajanduse-aruustiku osakonna juhataja, liikmeteks kolm asjatoimetajat või osakonna-juhatajat või ka eri ülesannete täitjat ametnikku, Põllutöö ministri määramisel.

97. Wäärtpaberitega kindlustatud laenu tagasihindumist toimetatakse eelnimetatud paberite müügina börse makleri või riigipanga kohaliku asutuse kaudu.

98. Laenulepingute (§ 84.) ja kogukonna otsusega (§ 85.) kindlustatud laenu nõutakse selle korra järel tagasi, mis tšiwilkohtu pidamises waidluswabade (беспорный) nõudumiste kohta tarwitataw on.

99. Kui tähtajaline maks wiljakaalduse, kariloomade koolemise, rahe või mõne muu sarnase õnnetuse tagajärjel diendamata jäänud, mis Põllutöö ministeriumi ametnikkude, talurahwa-ülema (земский начальник) või politsei poolt on tõendatud, siis võib Põllutöö ministri lubaga tähtajal diendamata jäänud maksu tasumist kas aastaks edasi lükkata või kolmeks aastaks järgutitafumiseks pikendada, ja wiivitusmaksu (пеня) võib täiesti maha jätta. Sellekohaseid palweid annawad laenuwõtjad neisse asutustesse, kelle kaastegewusel neile laenu antud.

100. Põllutöö-inspektorite ja nende käsutada olewate eriteadlaste või jälle keskajutuste ametnikkude kaudu walwab Põllutöö minister selle üle, et laenuwõtja kõiki enese peale wõetud kohustusi täidaks. Kui paranduse tööd mitte küllalt tarwiliselt ei edene, või kui neid korratult tehtakse, või kui nad kinnitatud eelkawaft lahku lähewad, või halwast materjalist on tehtud, küllalt korras ei ole hoitud jne., siis annawad eelpool nimetatud ametnikud laenuwõtjale tarwilisi juhatusi, millede tähelepanemata jätmise puhul Põllutöö ministeriumil õigus on käsutada, et tarwilised parandused laenuwõtja kulul oleks korda seatud või et laenuandmine oleks ära lõpetatud. Niisuguse käsu täitmiseks minew kulu arwatakse selle maksu juurde, mis lähemal tähtajal laenuwõtjal tasuda tuleb.

101. Kui laenuwõtja jelles süüdi ei ole, et ta kohused täitmata jääwad, siis võib tema kulul tehtud wäljaminekate (§ 100) tasumist Põllutöö ministri lubal mitme aasta peale pikendada, ilma protsentide nõudmata. Kui need kohused laenuwõtja süül täitmata jäänud ja selle tagajärjel kogu maaparandus võib tagajärjetaks muutuda, siis on Põllutöö ministril õigus laenu tagasimaksmist enne tähtaega nõuda,

muidugi ühes protsentidega selle aja eest, mis laen tarvitada on olnud.

102. Kui paranduse töödel soovitud tagajärgi ei ole ja laenuwõtja selle juures süüdi ei kanna, siis wõib teda Põllutöö ministri lubal paranduse korrashoidmisest wabastada, kuid ta ei wabane tähtajaliste maksjude tasumisest enne, kui kõik laen õiendatud on.

103. Seda liikumata warandust, milles parandusi on tehtud, wõib wõerandada, kuna paranduslaen kas täielikult wõi osalt uue omandaja peale Põllutöö ministri lubal üle kantakse.

104. Kõik käjud, mis Põllutöö minister §§ 69, 72, 87 ja 92 põhjal annab, peab ta Senatile awalikuks kuulutamiseks kätte toimetama.

105. Semstwokogud wõiwad paluda, et neile § 55. nimetatud kapitalist laenu selleks oleks antud, et nad semstwoametite kaudu wõikfiwad sel kombel jaatud rahast maaparanduseks laenu si anda maaomanikkudele ja küllakogukondadele. Niisugused palwed otsustawad Põllutöö, Raha ja Sisemiste asjade ministrid üheskoos ära, ühtlasi seda kindlaks määrates, misugused eelnõuded semstwote wastutuse kohta makswad peawad olema.

106. Semstwoametid wõtawad eelnimetatud (§ 105) laenude andmisel juhtuõriks neid määrusi, mis §§ 80—85 ning 90 ja 91 on tähendatud, niisama aga ka semstwokogu poolt heaks kiidetud ja Põllutöö ministri poolt, Sisemiste asjade ministri nõusolekul, kinnitatud juhtkirja, milles kindlasti ära määratakse: 1) need paranduse liigid, milleks laenu antakse (§ 68); 2) laenude ülemmäär ja tähtajad, § 72 tähendatud piirides; 3) laenuwõtja kohuste täitmise üle walwamise kord; 4) antud laenude arwepidamise ja aruandmise kord; 5) eelnõuded, millal laenu wõib laenuwõtjale kätte anda. Selle plaani harutamise puhul wõtab semstwokogust ka Põllutöö ministri ümri asemele, ministri nimetusel, osa.

Määrused, mille järel väikelaenu asutustele sellest kapitalist, mis Väikelaenu Valitsuse juures olemas, põhjuskapitali soetamiseks laenu antakse.

(Rahaministri poolt 11. okt. 1905 a. kiinitatud).

1. Väikelaenu asutuse põhjuskapitali tekitamiseks antakse laenu neist summadest, mis Väikelaenu asutuste seaduse § 28. ära tähendatakse, kui väikelaenu asutuse tärkamisel kas ülepea teisi põhjuskapitali soetamise hallikaid ei ole ette nähtud või kui need hallikad selleks ei jatku, et väikelaenu asutus võiks korralikult töötada.

2. Laenu suurus määratakse komitee poolt, ja mitte rohkem kui 3 tuhat rubla ühele väikelaenu asutusele, kreisi semštvote kasjadele — kuni 10 tuhat rub. ja kubermangu semštvote kasjadele — kuni 30 tuhat rubla. Sellest määrust lubatakse ainult rahaministri lubal üle astuda.

3. Põhjuskapitali tarvis võetud laenude eest maksab laenaja väikelaenu asutus 6% aastas.

T ä h e n d u s. Erialsul antakse talupoegade seisusliste kasjade põhjuskapitali soetamiseks neist summas, mis Iseäralisel Komiteel 1891—1892. a. näljapäeva abiandmise kapitalist üle jäänud, nelja protsendilist laenu.

4. Põhjuskapitali laenu kustutamise kohus algab wiiendaist kalendri-aastaist, peale väikelaenu asutuse arvanist, kus juures asutamise-aasta, kuigi ta poolik on, ikkagi täieks aastaks arwatakse.

Wiendamast aastast alates on ühijus kohustatud iga aasta, päraist möödaläinud aasta aruande kiinitamist, järgmisel määral põhjuskapitali laenu ära tasuma, nimelt: wienda ja kuenda aasta jooksul — kumbagis ühe kahelkümwendiku (5%) laenuist; seitsmendama, kahelksandama ja üheksandama aasta jooksul — iga aasta ülekskümwendik laenuist (10%) ja nelja järgneva aasta jooksul — 15% iga aasta.

5. Et aga põhjuskapitali suunust vähendada ei võida, — siis peab kasust just niisama palju põhjuskapitali juurde arwatama, kui palju laenatud põhjuskapitalist ära tasutakse.

6. Kui mõni aasta ühijuse kasudest rohkem põhjuskapitali juurde arwatakse, kui jeda eelseisva punkti järel nõutakse, siis võib järgnevatel aastatel selle võrra vähem põhjuskapitali täitmiseks kasudest võtta.

7. Kui saadud kasu selleks ei jatku, siis tuleb põhjuskapitali

fel teel täiendada, mis asutuse põhjuskirjas kahjude katmiseks on tähendatud.

8. Häda korral ja kui kasu ärajäämine mõnel iseäralisel ja tähtsal põhjusel on sündinud, siis on Wäikelaenu asjade Komiteel lubatud laenu tasumise tähtaega edasi lükata või tasu vähemal määral vastu võtta.

9. Hoiu- ja laenu-ühisus on ka kohustatud põhjuskapitali laenu tasumiseks, pärast nelja esimest aastat, iga aasta unesti juurde tulevateist ojamaksudeist poole ära andma. Kuid niisugused kustutusmaksud ei pea aasta kohta üleüldse neist määrudeist alla jääma, mis p. 4. tähendatud.

10. Põhjuskapitali toetamiseks laenu anda ei ole mitte ainult asutatavatele väikelaenu ühistustele lubatud, vaid ka juba tegewatele asutustele, kui jeda nende tegewuse korralikuks arenemiseks tarwis peaks olema. Niisuguse laenu suuruse ja tema tasumise tähtaja määramine käib Wäikelaenu asjade Komitee võimukonda, kes aga niisugustel kordadel maksutähtjad võimalikult lühemad määrab, kui p. 4. on tähendatud, ja sellega tajakaalus tasumaksude juurust muudab.

11. Wäikelaenu asutusel on lubatud oma laenu igal ajal ära diendada või ka tähtjalisi tasumaksuist suurendada, kuid selle eel- nõudega, et laenatud põhjuskapitali asemele ikka ühijuse pärispõhjus- kapital astuks.

12. Niisama on ka Wäikelaenu Walitusel õigus igal ajal laenu väikelaenu asutustelt tagasi nõuda, kui wiimaste tegewus ei edene, või kui nad oma põhjuskirja ja seadust tähele ei pane.

13. Põhjuskapitali laenu eest wastutavad hoiu-laenu ja kredit- ühijuste liikmed just neilsamadel alustel, mis ühijuste eeskujulistes või era põhjuskirjades ülepea ühijuse kohuste eest wastutuse kohta makswateks on tunnistatud.

14. Külakonna-, walla- või kasakaküla hoiu-laenu kasjade põhjuskapitali laenu eest wastutavad need kogukonnad, kes kasjad asutanud, ja Wäikelaenu Komitee kaalub iga kord need wastutuse eelnõuded läbi, mis eeltähendatud kogukonnad oma otjustes enese peale võtta lubavad (v. Wäikelaenu Seadus 7. juuniist 1904. a.)

15. Mõlemal korral (v. § 13 ja 14), kui väikelaenu asutus oma tegewust lõpetab, on hoiule andjate ja muude laenajate nõud- mistel eesõigus, põhjuskapitali laenuga võrreldes.

*

*

*

Meie väikelaenu asutused ei ole senini veel välist abi oma põhjuskapitali soetamiseks tarvitanud, sest harilikult on eesalgul mõne jõukama ühijuse käest nii palju laenata võidud, et tegevust alata on sundetud, kuna aga suurem osa meie väikelaenu-ühijusi hoiusummadega on oma tegevust alanud ja pikkamööda oma põhjuskapitali kasvatavad. Mõni Eesti asuudus väljaspool kodumaad võiks aga siiski ehk üsna kasulikult sarnast laenu tarvitada. Kroonu tahab viimasel ajal rohkem väikelaenu asutusi toetama hakata, ei ole siis sugugi üleliigne, kui wabel ka meie nõrgemad ühijused selle toetuse abil oma tegevust alustaksivad.

Täisealistele kursuste ja õpetundide avamise määrused.

(Hariduse ministri poolt kinnitatud 20. märtsil 1907. a.)

1. Kursusi ja õpetundi võib täisealistele avada kas kirja õpetamiseks, või jälle üleüldisharivate, või eri õpeainete omandamiseks või, viimaks, ka korraga mitme neist ülesanneteist täitmiseks.

2. Kursusi ja õpetundi täisealistele võib avada kas õpeasutuste juures või ka neist lahus.

3. Kursusi ja õpetundi täisealistele võib kas mõlema soo tarvis lahus, või ka ühiskursusi avada.

4. Kursuste ja õpetundide avajateks võivad olla üksikud wõinukonnad, (вѣдомства) semistwod, linnad ja maakogukonnad, kõdikjugu asutused, era feltid ja era isikud.

5. Õpekawade järel võivad täisealiste kursused kas ühe või kaheklasiliste algkoolide, või 1872. a. linnakoolide või käsitöökoolide sarnased olla, kuid on lubatud ka eri õpekawade järel, mis Seaduste Kogu XI wiibu I jao (1893 a. wäljaande) § 3715 nõuete kohaselt wäljatöötatud, avada (see tähendab võib era keskkoolide sarnaseid täisealiste kursusi avada).

6. Kursusi ja õpetundi täisealistele lubatakse avada: kui nad § 5 nimetatud õpekawade kohased on — jelles korras, mis iga kooliügi avamise kohta maksab, kui nad aga eri õpekawade järel

tahawad töötada — õpekonna kuratori poolt selle korra järel, mis era keskkoolide awamise kohta maksab.

7. Täisrealistele awatud kursuste ja õpetundide üle waltwawad kooli-nõukogud, rahwakooli inspektorid ja direktorid ja õpekonna kuratorid.

8. Täisrealistele awatud kursuste ja õpetundide õpejõundudeks wõiwad kursuste awajad ainult niisuguseid isikuid kutsuda, kellel kohaline haridus on, ja mitte muudu, kui kooliõlemus selleks oma nõusolemisest ei ole awaldanud.

9. Täisrealiste kursuste ja õpetundide lõpetajatele antakse kursuste juhataja ja õpetajate allkirjaga kiinnitatud tunnistused, et nad tõesti kursuse õpeained on ära õppinud. Sarnased tunnistused ei anna aga mingisuguseid õigusi.

Senati seletused.

Tähtis senati seletus. Walitsewa senati tsiviilkohtu tühjakstegemise-departemang on Läti ajalehe „Dziņt Wehst.“ teatel 20. jaan. Balti kubemangude kohta järgmise seletuse annud:

Wõmm-Walga rahukogu oli otsustanud, et wallawanemal ja wallakirjutajal õigus on tasu saada, kui nad mõisa politsei kohused täidawad, mida mõisa omanik täita ei taha. Parun Scheel Vietinghoff mõisast, andis selle otsuse peale senatisse tühjakstegemise kaebtuse sisse. Senat lükkas otsuse ümber (§ 855 Seaduse kogu II j. põhjusel) ja seletas, et mõisa politsei kohuste täitmine mõisa omaniku kohus ei ole, waid ainult tema õigus, ja kui ta seda õigust tarwitada ei taha, siis ta ka teistele, kes tema asemel seda teewad, selle eest maksta ei tarwitse.

Balti mõisnikud wõiwad senati seletuse üle rõemustada. Nende paluus oli wanasti ja on nüüdki: kui tahan, siis teen, kui ei taha, ei tee. Nad on selle paluisele suure sammuga lähemale saanud. Mõisnik ütleb nüüd senati seletuse peale toetades: Kui tahan, siis täidan mõisa politsei kohuseid, kui ei taha, siis ei täida; ja keegi ei wõi mind sundida ette ütleva, millal ma ei taha, ja sel korral, kui ma ei taha

stis peab juba wallawanem ühes kirjutajaga neid kohuseid täitma, kuid tajuga pole mul asja. Teatavasti on mõisamaid rohkem kui wallamaid. Wallawanem ja kirjutaja saavad walla poolt palka nende kohuste täitmiste eest, mis walla maa peal ette tulevad. Senati seletusest saadik ripub mõisa poliisei kohuste täitmine kui Damoklese mõdek igapäew wallawanema pea kohal, ja ta ei tea põrmugi, millal ehk kui laialt tal neid kohuseid täita tuleb. See kõdik ripub mõisniku isiklikest tujust ära. Selgub: nüüd on wallawanemal ja kirjutaja oma ameti kohuste kõrval tarwis mõisniku tuju uurida — millal ja misjughuseid politsei-kohuseid ta võtab walla politsei täita jätta, et võimalik oleks aunte ülesannete vastu endid wähegi walmistada, sest kui niisugused kohused äkitselt kaela kukuvad — omal on ju neid küllalt — stis võib wäga täbarasje seisukorda langeda.

Kooliõpilaste wallamaksudest. Lastewanemate poolt tuleb sagedasti järealküsimisi selle üle, kas on maksuealised koolilapsed wallamaksust wabastatud või ei. Ka ajalehtedes on seda küsimust mitu korda harutatud.

Siin tuleb kahte asja tähele panna: Seminaristide käest nõutakse kooliastumisel wallast wäljaastumise tunnistust (увольнительное свидѣтельство), ja seminaristid on wallamaksust wabad.

Gümnaasiumi õpilaste kohta on walitsew senat hiljuti ühe üksiku juhtumise puhul teistsuguse otjuse andnud. Wändra kõstri hr. N. Rossmanni käest, kelle poeg Tartu gümnaasiumis õpib, nõudis Rõngu wald tema poja eest pearaha.

Teatava ministri ringkirja peale põhjendades, ei tahtnud hr. R. mitte maksta ja läks asjaga komisjari juurde. Sealst wastati, et peab maksuma. Siis andis hr. Rossmann palwe poja maksust wabastamise üle kubermangu walitsusele. Sealst wastati jällegi, et peab maksuma. Selle peale läks asi senatisse, ja see andis 18. sep. 1909. aastal nr. 5132 all wastuse, et kubermanguwalitsuse otsused niisuguses asjas lõpulikuks tunnistatakse ja senatis nende peale kaebtust vastu ei wõeta.

Waldade kapitalide paigutamise kohta on ajalehtedes wiimasel ajal palju kirjutatud, selgele otsusele aga ei ole sellegipärast weel jõutud. Ka rahaministeriumi ametnik, kes hiljuti Läti wäike-laenuasutuste kongressil wiibis, ei teadnud selle küsimuse peale midagi wastata.

Senat on waldade kapitali paigutamise kohta jiski juba paar otjuft andnud, mis waldade isetegewusele kasuks ei ole. „Latwija“ teatab, et 29. mail 1907. a. oli jenatis Schwethoffi walla wolimeeste kaebtus Kuramaa kuberm. talurahwa-asjade komisjoni wastu harutufel, kes wallale ära oli keelanud oma magafkapitali Miiitawi Läti wastastikusesse kredit-ühisusesse panna. Senat leidis, et kubermangukomisjon ainult sel juhtumisel oleks wõinud wallal oma kapitali nimetatud kredit-ühisusesse panemist ära keelata, kui see asutus kapitali hoidmiseks küllalt kindel ei ole. Nga et kub. talurahwaasjade komisjon seda nimetanud ei olnud, siis käskis ta asja uuesti läbi katfjuda.

16. now. 1908. a. leiab jenat, et Kuramaa kub. talurahwa-asjade komisjon asjaga küllalt tuttav on ja wõtab selle otjuse, mille järele Miiitawi wastast. kredit-ühisust ja M. põllumeestefeltfi laenu- ning hoiu-ühisust waldade kapitali hoidmiseks küllalt kindlaks ei peeta, oma istumisel harutusele. Senat annab käsu, et Schwethoffi waldade wolimeeste kaebtus tagajärjetaks tuleb jätta ja Kuramaa kub. talurahwa-asjade komisjoni otjus õigeks mõista.

7. jaan. 1909. a. oli jenatis Grünhoffi walla wolimehe kaebtus Kuramaa kub. talurahwa-asjade komisjoni wastu harutufel, et wiimane walla raha kohalisesse laenu- ja hoiu-ühisusesse ei ole lubanud panna. Kub. talurahwa-asjade komisjon olla leidnud, et Grünhoffi hoiu- ja laenukasja küllalt kindel ei ole. Senat on wiimase otjusega ühel arwamisel ja jätab Grünhoffi walla wolimehe kaebtuse tagajärjetaks.

Liiwimaa kubermangu talurahwa-asjade komisjon on jenini waldade kapitali paigutamist maal olewatesse hoiukassadesse lubanud. Paistab, et seal maakasjade wastu sõbralik wool walitfjeb. Mõned ametnikud on arwamisel, et see maaelanikkude eneste hooleks wõiks jääda, kuhu nad oma kapitali soowivad paigutada. Komisjon on wäikelaeuufutuste peawalitfjuselt Liiwimaa maakasjade kindlustuse kohta seletust palunud. Wastus saaks wististe maakasjade poolt olema, seft et wäikelaeuufutuste peawalitus ennegi mõnel korral oma otjuse maakasjade poolt on andnud. Peawalitfjuse otjus antakse weel fellel kuul teada.

„Päewl.“

✓ **Era kredit-asutustes ja ärideo teenijate painlikkassade** kohta on jenat (1910 a. nr. 1100). seletanud, et 4. märtsil

1906 a. Seltsi-seadus mitte nende kohta ei maksa, waid et nende awamißt ja tegewußt ikka weel 13. juunil 1897. a. Kõigekõrgemalt poolt kinnitatud (Seadluste ja käsutuste kogu 1897 a. № 1543) ministrite komitee otsuse järel tuleb korralda, ja et nende põhjuskirjad kas raha wõi sifemiste asjade ministri poolt tulewad kinnitada, selle järel, kelle wõimukonda need ettewõtted käiwad, mille teenijad omale painuki-kasjat asutawad.

Walitsuse seletused.

Seltside tegewuse piirkond. Kas kubermangu seltsi-asjade ametkonnad wõiwad niisuguste seltside põhjuskirjasi kinnitada, mille tegewuse piirkond laiem on kui üks kubermang, selle kohta on sifemiste asjade ministerium seletanud, et 4. märtsil antud Seltsi-seaduses mingisugusit kitsendust seltside tegewuse piirkonna kohta leida ei ole (§§ 18 ja 21), waid et see seadus (§§ 3 ja 32) koguni niisuguseid seltsi asutada lubab, kellel jaoskonnad on, ja et ministeriumis juht-mõjule peasenud arwamise järel, kubermangu seltsi-asjade ametkonnad küll wõiwad sarnaseid laialisele piirkonnale rajatud põhjuskirjasi kinnitada, ja et Seltsi-seaduse üleüldise põhjusmõtte järel sarnaste seltside kiinnitamine jelles kubermangus peab sündima, kus seltsi juhatus asuneb.

(Sifemiste asjade ministeriumi seletus Nišne-Nowgorodi kubernerile 31. mail 1906 a. № 497)